

İLKOKUL EĞİTİMİNDE AİLE KATILIMINA VE ENGELLERİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN VE VELİ GÖRÜŞLERİ*

Songül TÜMKAYA¹, Fülya YEŞİLOĞLU UÇAR²

Makale Bilgisi

Araştırma Makalesi

DOI: 10.35379/cusosbil.942173

Makale Geçmişi:

Geliş 08.06.2021

Düzeltilme 12.12.2021

Kabul 15.12.2021

Anahtar Kelimeler:

Aile Katılımı,

İlkokul Eğitimi,

Aile Katılımı Engelleri.

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, ilkököl öğretmenleri ve velilerinin aile katılımı konusundaki görüşlerini belirlemek ve aile katılımının engellerini ortaya çıkarmaktır. Fenomenoloji (olgubilim) deseninde tasarlanan araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim öğretim yılında Hatay ili Antakya, Defne ve Altınözü ilçelerinde görev yapan sınıf öğretmenleri ve bu ilçelerde çocuğu ilkökulda okuyan veliler oluşturmaktadır. Araştırmada maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Bu araştırmada Antakya, Defne ve Altınözü ilçelerinde bulunan okullarda görevli 1., 2., 3. ve 4. sınıfların dersine giren 12 sınıf öğretmeni ile bu okullara çocuklarını gönderen 12 veli ile görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanan öğretmen ve veli görüşme formları ile toplanmıştır. Görüşmeler yüz yüze yapıp ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Veriler, betimsel yöntem ile analiz edilmiş olup araştırmaya katılan öğretmenlerin ve velilerin aile katılımına ilişkin görüşleri, engeller ve bu engelleri kaldırmaya yönelik çözüm önerileri ortaya koyulmuştur. Araştırma sonucunda, öğretmenler velilerin katılımını yetersiz olarak değerlendirirken, veliler katılımlarını yeterli gördüklerini ifade etmişlerdir. Sonuçlar öğretmen ve velilerin, ailelerin katılımına ilişkin görüşlerinin farklılaştığını göstermiştir. Veliler ile öğretmenler arasındaki bu uyumsuzluğun giderilmesi ve beklentilerin uygun bir şekilde karşılanması için velilere aile katılımı konusunda bilinçlendirme eğitimlerinin verilmesi önerilmiştir.

TEACHERS AND PARENTS' VIEWS ON FAMILY PARTICIPATION AND BARRIERS IN PRIMARY EDUCATION

Article Info

Research Article

DOI: 10.35379/cusosbil.942173

Article history:

Received 08.06.2021

Revised 12.12.2021

Accepted 15.12.2021

Keywords:

Family Participation,

Primary School Education,

Family Participation Barriers.

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the views of primary school teachers and parents on family participation and to reveal the barriers to family participation. The study group of the study, which is designed in the phenomenology (phenomenology) pattern, consists of classroom teachers working in Antakya, Defne and Altınözü districts of Hatay province in the 2019-2020 academic year and parents who study children in primary school in these districts. Maximum diversity sampling was used in the research. In this study, interviews were conducted with 12 classroom teachers who attended 1st, 2nd, 3rd and 4th grades in schools in Antakya, Defne and Altınözü districts and 12 parents who sent their children to these schools. The data in the study were collected with teacher and parent interview forms prepared by the researchers. The interviews were made face to face and recorded on a tape recorder. The data were analyzed with a descriptive method, and the opinions of the teachers and parents participating in the study on family participation, barriers and solutions to remove these barriers were presented. As a result of the research, while the teachers evaluated the participation of parents as insufficient, the parents stated that they saw their participation sufficient. The results showed that teachers' and parents' views on parental participation differed. In order to resolve this conflict between parents and teachers and to meet expectations appropriately, it is recommended to provide parents with awareness-raising training on family participation.

*Araştırma, 4. Çukurova Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi'nde (Adana-Şubat, 2020) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Prof. Dr., Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, stumkaya@cu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0140-4640

² Doktora Öğrencisi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, fulyayucar@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9744-8001

Alıntılama için/ Cite as: Tümkaya S, Yeşiloğlu Uçar, F. (2021), İlkokul Eğitiminde Aile Katılımına ve Engellerine İlişkin Öğretmen ve Veli Görüşleri, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 30 (3), 155-169.

GİRİŞ

Aile, kan bağıyla birbirine bağlanan bireylerin oluşturduğu, toplumun en temel yapı taşıdır. Çocuk, anne ve babasından kalıtsal olarak aldığı özelliklerle dünyaya gelerek, topluma uyum sağlamasına yardımcı olan becerileri de aile içinde kazanmaktadır (Temel, Aksoy & Kurtulmuş, 2015; Yıldız & Durmuşoğlu, 2018). Aile, çocuğa edindirdiği kazanımlar, öğrettiği öğretiler ve oluşturduğu bakış açıları ile çocuğun davranışlarını şekillendiren en önemli sosyal kurumdur. Sosyal ve çevresel unsurlar içinde aile katılımını temel alan araştırmalar içinde Vygotsky tarafından geliştirilen “sosyokültürel” yaklaşım kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. Bu yaklaşım tüm bilişsel süreçlerin sosyal bir bağlamda olduğunu ve sosyal etkileşimin öğrenme ve gelişimde önemli rol oynadığını savunmaktadır. Vygotsky’ye göre bilişsel yeteneklerin gelişiminde sosyal ve kültürel bağlam önceliklidir ve sosyal etkileşim önemli şekilde bilişsel gelişimi etkiler. Çocukların kazandıkları kavramların, fikirlerin, olguların, becerilerin ve tutumların kaynağı sosyal çevreleridir. Vygotsky, öğrenmenin çocuğun tek başına yaptığı bir etkinlik olmadığını, çocuğun diğer insanlarla karşılıklı ilişkileri sırasında oluşan bir sürecin sonucu olduğunu ifade etmektedir (Ergün & Özsüzer, 2006). Çocukların ilk olarak aile içinde sosyalleşmeye başladığı, öğrenilen becerilerin ilk olarak aile ortamında uygulandığı düşünüldüğünde, anne-baba ve çocuk etkileşiminin önemi ortaya çıkmaktadır. Aynı şekilde Bronfenbrenner (1979) da çocuk, aile ve toplum arasındaki karmaşık ilişkileri anlayabilmek için geliştirdiği “Ekolojik Sistem Teorisi”nde bireylerin gelişiminin birbiriyle ilişkili çevresel sistemler dizisinden etkilendiğini ileri sürmüştür. Bu bakış açısı çocuğun gelişiminde etkileşimlerin önemini vurgulamakta ve ailenin, çevrenin asıl etki alanını oluşturan ve çocuktan etkilenen bileşeni olduğunu belirtmektedir. Bronfenbrenner, eğitim programlarının etkilerinin ancak, anne-babaların da katılımlarının sağlandığı durumlarda güçlendiğini ifade etmektedir (Bekman, 1998).

Epstein (1995), genel anlamda aile katılımını birbiriyle bağlantılı birtakım roller, görevler ve etmenler bütünü olarak tanımlarken, aile katılımı bir süreç olarak ele alındığında; anne-babaların ev ve okul ortamındaki eğitim süreçlerine çeşitli etkinlikler aracılığıyla dâhil olma süreci olarak ifade edilmektedir. Ailelerin çocuğun hayatındaki yeri ve önemini inceleyen aile katılımı; ailelerin, evde, okulda ve toplum içerisinde öğrencileri desteklemesini, öğrencilerin yaşamlarını etkileyecek okul kararlarında söz sahibi olmasını ve bunları yaparken diğer aileler, öğretmen ve idarecilerle iletişimlerini geliştirmelerini, böylece hem okulda hem de evde öğrencilerin eğitsel ve kişisel koşullarının iyileştirilmesini amaçlamaktadır (Erkan, 2015).

Epstein ve arkadaşlarına (1997) göre, aile katılımını arttırmada anne-baba eğitimi önemlidir. Ömeroğlu (1999), anne-baba eğitimi çocuğa bakan kişiyi desteklemek için zengin uyarıcı ev ortamını sağlamak, anne baba çocuk iletişimini gerçekleştirmek, çocuğun doğumundan ilkokulun başlangıcına kadar olan devrede gelişmelerine cevap vermek amacıyla düzenlenen öğrenme etkinlikleri süreci olarak tanımlamaktadır. Aile eğitimi kavramını; anne baba eğitimi olarak da kullanan Oğuzkan (1981), anne-baba eğitimi, anne babaları çocuk bakımı ve aile yaşamının geliştirilmesi gibi konularda aydınlatıp yetiştirmeyi amaçlayan halk eğitimi çalışmalarına verilen ad olarak tanımlamıştır. Aile eğitiminin çocuğun gelişimine sağlayacağı olumlu katkılar tartışılmaz bir gerçektir. Aile eğitiminin amacı, çocukları yetiştirmede istenilen davranışları geliştirmeleri konusunda ailelere rehberlik ederek ebeveyn-çocuk ilişkisinde tutum ve davranışlarının olumlu yönde gelişmesini sağlamaktır (Telsiz, 1992).

Aile katılımını daha güçlü kılan aile eğitimi, çocuğun gelişiminde belli hedefleri temel almıştır. Eryorulmaz’a (1993) göre bu hedefler, çocuğun ailedeki öğrenme ortamına katkıda bulunmak, çocuğun tüm gelişimine katkıda bulunmak, çocuğun ve ailenin gereksinimlerinin kurumdaki program tarafından sağlandığına emin olmak, çocukta görülen olumlu değişikliklerin devamlı olmasını sağlamak, ailenin kendi çocuğunun yaşamında ne kadar önemli rolü olduğunu pekiştirmektir. Anne-babaların bu konuda desteklenmesi ve sürece dâhil edilmesi ailelere ve eğitimcilere bazı katkılar sağlamaktadır. Epstein ve arkadaşları (1997), anne-babaların desteklenip, geliştirilmesinin çocuklar, anne-babalar ve eğitimciler açısından şu katkılarını sağlayacağını ön görmüşlerdir:

- Anne-babalar, çocukluk dönemi gelişim özellikleri hakkında daha çok bilgi edinirler ve anne babalık yeteneklerine ilişkin kendilerine duydukları güven artar. Kendilerinin ve diğerlerinin anne-babalık deneyimleri sırasında karşılaştıkları zorlukların farkına varırlar.

- Çocuklar, aile denetiminin daha çok farkına varırlar ve ebeveynlerine daha çok saygı duyarlar, okula daha düzenli devam ederler, eğitimin önemine ilişkin farkındalık geliştirirler.

- Eğitimciler, anne-babalara yetenek ve çabalarından dolayı daha çok saygı duyarlar, çocukların ve ailelerin kendine özgü ihtiyaç ve özellikleri bakımından ne kadar çok çeşitlilik gösterdiklerinin farkına varırlar, ailelerin ilgi amaç ve ihtiyaçlarını daha iyi anlarlar.

Ailenin ve çocukların içinde yaşadığı çevre, aralarında karşılıklı ilişkiler bulunan farklı düzeylerden oluşur. Bu farklı, çevresel düzeyler, ebeveynlerin ve çocukların gelişimini, davranışlarını ve bakış açılarını önemli

ölçüde etkiler. Tüm çevresel düzeyler zamanla değişimlere uğrar ve zamana bağlı bu değişimler insan yaşamındaki değişimi ve gelişimi mümkün kılar. Bronfenbrenner, “Ekolojik Sistem Teorisi”nde çevrenin beş temel düzeye sahip olduğundan söz etmiştir. Bu farklı çevresel düzeyler mikrosistem, mezosistem, ekzosistem, makrosistem ve kronosistem olarak adlandırılır. Bu sistemlerde çocuk en yakın çevresi olan ailesinden (mikrosistem) en uzak çevresi olan toplumsal değerlere (makrosistem) kadar farklı şekillerde etkilenir. Bu teoriye göre çocuğun ebeveynleri ile çocuğun okulu arasındaki ilişkilerin niteliği mezosistemi oluşturur. Mezosistemde yer alan aile-okul ilişkisi değişen çevre koşullarına göre yeniden yapılandırılır. Bu nedenle günümüz toplumlarında her konuda yaşanan hızlı değişimler anne-babaların eğitim ihtiyaçlarının da değişmesine yol açmaktadır. Bu hızlı değişim içinde anne-babaların eğitime ilişkin ihtiyaçlarını karşılayacak ve toplumun her kesimine kolayca ulaşabilecek farklı aile eğitim programlarının geliştirilmesi ve bu programlara işlerlik kazandırılmasına ihtiyaç vardır. Anne-babaların çocuklarının evdeki öğretmenleri olduğu ve çocukların aile içindeki eğitiminin önemi düşünüldüğünde, ailelerin toplumun değişen ihtiyaçlarına göre eğitilmesi ve güçlendirilmesi çok önemli görünmektedir (Kocabaş Özeke, 2006). Eğitimin en temel unsuru olan ailelerin çocuklarının gelişimini yakından takip etmeleri, çocuklarının eğitimine yönelik belli bir bilgi birikimine sahip olmaları önem arz etmektedir. İlkokulda okul-aile işbirliğinin sağlanabilmesi için yasa ve yönetmeliklerin ötesinde, ilgili tüm tarafların işbirliğinin önemine inanması ve sahip oldukları sorumlulukların bilincinde olması gerekir. Bu da, ancak ilgili tarafların bu konudaki beklentilerinin açıkça ortaya konulmasıyla sağlanır. Okul-aile işbirliğini sağlamada karşılıklı beklenti ve önerilerin ortaya konulması, hem sorunların çözümlenmesine hem de işbirliğinin geliştirilmesine katkıda bulunacaktır.

Aile faktörünün çocuğun eğitimindeki etkisi dikkate alındığında, eğitimcilere, ailelerin eğitim sürecine katılımının sağlanması ve ailelerle işbirliği yapılması konusunda önemli görevler düşmektedir. Ailelerle işbirliği yapılması ve ailelerin eğitim sürecine katılması sayesinde çocuğun çevresinde onun eğitimini destekleyen bir çevre oluşturulması ve çocuğun bütüncül gelişiminin sağlanması mümkün olacaktır (Erdoğan & Demirkasımoğlu, 2010).

Aile katılımıyla ilgili yapılan alan yazın taramasında çalışmaların daha çok okul öncesi kademesinde gerçekleştirildiği (Bayraktar, Güven & Temel, 2016; Günay Bilaloğlu & Aktaş Arnas, 2019; Köksal Eğmez, 2008; Şahin & Ünver, 2005; Toran & Özgen, 2018; Ünüvar, 2010; Yaşar Ekici, 2017), ilkökul kademesindeki çalışmaların ise az sayıda olduğu (Argon & Kıyıcı, 2012; Biber, 2003) gözlenmiştir. İlkokul kademesinde yapılan çalışmaların da daha çok öğretmen ya da yönetici görüşlerine dayalı olduğu, veli görüşlerine başvuru yapılan çalışmaların sınırlılığı dikkat çekmiştir. Bu gerekçelerden yola çıkarak araştırmanın temel amacı, ilkökul öğretmenleri ve velilerinin; aile katılımı konusundaki görüşlerini, ailenin okulla iletişimleri ve bunun etkilerini, varsa aile katılımının engellerini ve buna bağlı olarak önerilerini ortaya koymak şeklinde belirlenmiştir. Bu doğrultuda aşağıdaki alt amaçlara yanıt aranmıştır:

1. Öğretmen ve velilerin, yapılan aile katılımı etkinliklerine ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Öğretmen ve velilerin, ailenin okulla iletişimleri ve etkilerine ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Öğretmen ve velilerin, aile katılımı çalışmalarına ilişkin, ailelerin yeterliliklerine yönelik görüşleri nelerdir?
4. Öğretmen ve velilerin, ailenin katılımını engelleyen faktörler ve önerilerine ilişkin görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmayı amaçlayan nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji (olgubilim) ile desenlenmiştir. Olgular, yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir. Bize yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için fenomenoloji (olgubilim) uygun bir araştırma yaklaşımıdır (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 69). İlkokul kademesinde de aile katılımı çalışmalarına yabancı olmamakla birlikte aile katılımı çalışmalarının niteliği, okul-aile iletişimi, ailelerin yeterlikleri ile aile katılımı engelleri ve çözüm önerilerine yönelik öğretmen ve veli görüşleri hakkında yeterli ve açıklayıcı bilgiye sahip olunmaması nedeniyle bu araştırmada fenomenoloji deseni tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

Çalışma grubundaki sınıf öğretmenleri ve velilerin sosyo-demografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo1. Çalışma Grubundaki Sınıf Öğretmenleri ve Velilerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Öğretmen	n	Veli	n
Cinsiyet		Cinsiyet	
Kadın	9	Kadın	11
Erkek	3	Erkek	1
Yaş aralığı		Yaş aralığı	
20-30	1	31-40	10
31-40	5	41-50	2
41-50	4	Eğitim düzeyi	
51-60	2	Okur yazar değil	1
Meslekte deneyim		İlkokul	3
0-5 yıl	1	Ortaokul	1
6-10 yıl	1	Lise	2
11-15 yıl	2	Üniversite	4
16-20 yıl	2	Lisansüstü	1
20 yıldan fazla	6	Aile katılım eğitimi alma	
		Eğitim alan	3
		Eğitim almayan	9
Aile katılım eğitimi alma		Ev	
Eğitim alan	3	Mülk	8
Eğitim almayan	9	Kira	4
		Aile Yapısı	
		Çekirdek aile	10
		Geniş aile	2

Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 Eğitim Öğretim yılında Hatay ili Antakya, Defne ve Altınözü ilçelerindeki ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenleri ve onların velileri oluşturmuştur. Araştırmada amaçlı örnekleme çeşitlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme probleme taraf olabilecek kişilerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmak amaçlanır. Bu amaçtan hareketle araştırmada Tablo 1’de verilen sosyo-demografik özellikler açısından çeşitlilik gösteren 12 sınıf öğretmeni ve 12 veli olmak üzere toplam 24 kişi ile görüşmeler yapılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada, ailelerin çocuklarının eğitimine katılımlarına ve bu katılıma ilişkin engellerine yönelik öğretmen ve veli görüşlerini belirlemek üzere öğretmen ve veliler için yarı yapılandırılmış iki görüşme formu hazırlanmıştır. Öğretmen ve veli görüşme formları 10 görüşme sorusundan oluşmuştur. Hazırlanan açık uçlu görüşme soruları, literatürde ailelerin eğitim sürecine katılımını tanımlayan çalışmalar (Günay Bilaloğlu & Aktaş Arnas, 2019; Toran & Özgen, 2018; Ünüvar, 2010) ve yapılan aile katılımı etkinlikleri, ailelerin etkinliklere ilgisi, iletişimi, yaşanan zorluklar, beklentiler ve öneriler gibi odaklanılan boyutlar temel alınarak hazırlanmıştır. Öğretmen ve velilerin görüşme formu 2 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde sosyo-demografik özellikler yer almıştır. Bu formda öğretmenlere; yaş, cinsiyet, mesleki deneyim ve daha önce aile eğitimi ile ilgili herhangi bir eğitim alıp almadıklarına ilişkin sorular sorulmuştur. Velilere; cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, daha önce aile eğitimi ile ilgili herhangi bir eğitim alıp almadıkları, ev mülkiyeti, aile yapısı ve gelir düzeyleriyle ilgili sorular sorulmuştur.

İkinci bölümde yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğretmen ve velilere; ailelerin çocuklarının eğitimindeki yeri, ailelerin çocuklarının eğitim sürecine katılım durumu ve sahip oldukları engelleri, ailelerle iletişim durumu, okul aile işbirliğinin öğrenci açısından önemi, ailelerin iletişim durumlarının öğrenciye etkisi ve ailelerin eğitim sürecine katılımını teşvik etmeye yönelik önerileri kapsayan açık uçlu sorulara yer verilmiştir.

Formlar hazırlandıktan sonra iki alan uzmanına gönderilmiş ve soruların araştırma problemine uygunluğunu değerlendirmeleri istenmiştir. Uzmanlardan alınan geri dönüşler sonrası sorularda gerekli düzeltmeler yapılmış ve forma son hali verilerek uygulanmıştır.

Verilerin Toplanması

Öğretmen ve veli görüşme formlarının pilot uygulaması 5 öğretmen ve 5 veli ile yapılmıştır. Pilot çalışmada görüşme yapılan öğretmen ve veliler asıl çalışma grubuna dâhil edilmemişlerdir. Hazırlanan soruların anlaşılır olduğu ve her görüşmenin yaklaşık 30-35 dakika sürdüğü belirlenmiştir. Pilot çalışma sonrası formda hazırlanan

sorular doğrultusunda 12 sınıf öğretmeni ve her sınıf öğretmeninden bir veli olmak üzere 12 veli ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Öğretmenler ve velilerle görüşmeler, okulda mesai sonunda öğretmenler odasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, öğretmenlerin ve velilerin izni ile ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Ardından ses kaydının transkriptleri çıkarılmıştır. Görüşmeler sırasında etik kurallar göz önünde bulundurulmuş ve öğretmenler Ö1, Ö2,...Ö12, veliler V1, V2,... V12 şeklinde kodlanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Görüşmeler sırasında alınan ses kaydının transkriptleri forma aktarılmıştır. Elde edilen formdaki veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenip yorumlandığı betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e (2016) göre, betimsel analiz içerik analizine göre daha yüzeyseldir ve daha çok araştırmanın kavramsal yapısının önceden açık bir biçimde belirlendiği araştırmalarda kullanılır. Betimsel analiz önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu araştırmada da temalar önceden aile katılımı etkinlikleri, ailenin okulla iletişimi, ailenin katılım yeterlilikleri ile katılımı engelleyen faktörler ve öneriler olarak belirlendiğinden elde edilen bulgular bu doğrultuda düzenlenmiştir. Bu amaçla veriler, önce mantıklı ve anlaşılır biçimde betimlenmiş, daha sonra yapılan bu betimlemeler yorumlanmıştır. Kendileriyle görüşülen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak için, gerekli görülen yerlerde doğrudan alıntılara da yer verilmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın bulguları alt amaçlar doğrultusunda dört tema altında sunulmuştur. Temalara ilişkin bulgularda sırasıyla öğretmen ve velilerin; yapılan aile katılımı etkinlikleri, ailelerin okulla iletişimleri ve iletişimin etkileri, ailelerin aile katılımı çalışmalarına ilişkin katılım yeterlilikleri ile ailenin katılımını engelleyen faktörler ve önerilerine yönelik görüşleri aktarılmıştır. Ayrıca katılımcıların görüşlerini desteklemek için doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

1. Öğretmen ve Velilerin Yapılan Aile Katılımı Etkinliklerine İlişkin Görüşleri

Öğretmen ve velilerden aile katılımı çalışmalarına ilişkin görüşlerini açıklamaları istenmiştir. Öğretmen ve velilerin yapılan aile katılımı etkinliklerine ilişkin görüşlerinin; öğretmenlerin yaptığı aile katılımı çalışmaları ve ailelerin eğitim sürecine katılımlarının önemi alt temaları ile açıklandığı anlaşılmıştır.

1.1. Öğretmen ve Velilerin Öğretmenlerin Yaptığı Aile Katılımı Etkinliklerine Yönelik Görüşleri

Öğretmen ve velilerin öğretmenlerin yaptığı aile katılımı etkinliklerine yönelik görüşlerine ilişkin kod ve frekansları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen ve Velilere Göre Öğretmenlerin Yaptığı Aile Katılımı Etkinlikleri

Tema	Öğretmen		Veli	
	Kod	f	Kod	f
Aile iletişim etkinlikleri	Ayda 1 veli toplantısı düzenleme	6	Toplantılar düzenleme	4
	Ailelerin iyi-kötü günlerinde yanlarında olmak (hastalık, taziye,vb.)	1	Telefonla bilgilendirme	3
	Ailelere çocukların gelişimi ile ilgili bilgilendirme seminerleri	3	Rehberlik servisinin seminerler düzenlemesi	1
Sınıf içi etkinliklere ebeveyn katılımı	Velilerle birlikte okuma saati	5	Okulda bir gün etkinliği	1
	Ailelerin meslek grubuyla alakalı etkinlikler	2		
Ev ziyaretleri	Veli ziyaretleri	5		

Tablo 2 incelendiğinde öğretmenlerin daha çok, aile iletişim etkinlikleri, sınıf içi etkinliklere ebeveyn katılımı ve ev ziyaretleri gibi aile katılımı etkinliklerini yaptıkları anlaşılmaktadır. Ev ziyareti yapan öğretmenlerden biri (Ö4), "Veli ziyaretlerini düzenli aralıklarla yapıyorum. Köy yerinde öğrenciyle ilgilenen genelde anneler oluyor. Ben de annelerin kendilerini özel hissetmelerine yönelik, "anneler günü", "kadınlar günü" etkinlikleri yapıyorum. Bu durum da onların okulla güzel bir bağ kurmalarına vesile oluyor." açıklamasında bulunurken, diğeri (Ö6), "Veli ziyaretleri yapıyorum. Gerekli durumlarda velilere hemen telefon açıp görüşüyorum, okula gelmesini beklemiyorum. Özellikle de iyi günde kötü günde yanlarında olduğumu

hissetirmeye çalışıyorum. Cenazeleri varsa başsağlığı dilemek, ailede evlenen varsa tebrik etmek onlar için çok kıymetli oluyor.” şeklinde açıklama yapmıştır.

Veliler ise öğretmenlerin aile iletişim etkinlikleri olarak daha çok, toplantı düzenleme ve telefonla bilgilendirme etkinliklerini gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Bu yönde görüş bildiren veli (V3), “Çocuğumuzla ilgili bir durum olunca öğretmen hemen arıyor. Okulda toplantı ve etkinlikler oluyor, onlara da katılıyoruz.” açıklamasını yaparken diğer bir veli (V6), “Okulda bir gün etkinliği yapıyor öğretmen. Bizler öğrenci gibi gidip dersleri dinliyoruz. Öğretmen de sık sık arayıp telefon görüşmeleri yapıyor bizimle.” şeklinde ifade etmiştir.

1.2. Öğretmen ve Velilerin Ailelerin Eğitim Sürecine Katılımlarının Öneme Yönelik Görüşleri

Öğretmen ve velilerin ailelerin eğitim sürecine katılımlarının öneme yönelik görüşlerine ilişkin kod ve frekansları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen ve Velilere Göre Ailelerin Eğitim Sürecindeki Katılımlarının Önemi

Tema	Öğretmen		Veli	
	Kod	f	Kod	f
Aile katılımının önemi	Önemli, ailelerin okulla işbirliği öğrencinin başarısını olumlu yönde etkiler	6	Önemli, bu yüzden ebeveyn olarak çocuğumuzla yeteri kadar ilgilenmeye çalışmalı.	5
	Önemli, çünkü aile eğitim sürecinin önemli bir tarafıdır.	2	Önemli, sadece ödevlerini yaptırmak yetmez, ders dışı etkinlikler de yapılmalı	4
	Önemli, ancak köy yerinde aile kendini sürecin dışında tutuyor.	2	Önemli, aile çocuğu ile mutlaka ilgilenmeli	3
	Önemli, aile desteği eksik olunca süreç uzuyor.	1		
	Önemli, ayrıca ailenin eğitim seviyesi çocuğa verilen desteği etkiliyor.	1		

Tablo 3’e göre öğretmenler ailelerin eğitim sürecindeki katılımının önemini; öğrencinin başarısını etkilemesi, eğitim sürecinin önemli bir parçası olması, aile desteğinin olumlu ve olumsuz etkisi olarak ifade etmişlerdir. Bu yönde görüş bildiren öğretmenlerden biri (Ö1), “Seneye 1. sınıf okutacağım. Ailelerin eğitim sürecinde çok önemli olduğunu düşünüyorum özellikle de 1. sınıfta. O yüzden velilere okul başladığı zaman seminer vermeyi düşünüyorum.” ifadesini kullanırken, diğer bir öğretmen (Ö5), “Çok önemli. Eğitim ailede başlar. Ailelerin bilinçli, eğitilmiş olması öğrenci gelişimini, eğitimini olumlu etkiler.” şeklinde açıklama yapmıştır.

Tüm veliler eğitim sürecindeki katılımlarının, çocukla ilgilenme ve ders dışı etkinlikler açısından önemli olduğunu söylemişlerdir. Bu şekilde düşünen velilerden biri (V6), görüşünü “Ayda bir bilgilendiriliyorum. Önemli durumlarda istediğim zaman iletişim kuruyorum. Aile çok önemli” olarak belirtirken, diğeri (V7), “Önemli ancak süreçte kendimi yeterli bulmuyorum. Önceki eğitim yani bizim zamanımızdaki ilkökul seviyesi ile bu çok farklı sanki. Öğrencime yardımcı olmaya çalışıyorum ama bazı yerlerde zorlanıyorum.” diyerek kaygısını da dile getirmiştir.

2. Öğretmen ve Velilerin Ailelerin Okulla İletişimleri ve Etkilerine İlişkin Görüşleri

Öğretmen ve velilerden ailelerin okulla iletişimleri ve etkilerine ilişkin görüşlerini açıklamaları istenmiştir. Öğretmen ve velilerin okulla iletişim ve etkinliklerine yönelik görüşlerinin; ailelerin okulla iletişim düzeyi ve ailenin okulla iletişiminin katkısı alt temaları ile açıkladıkları anlaşılmıştır. Ailelerin okulla iletişimleri ve etkilerine ilişkin öğretmen ve veli görüşleri bu alt temalara göre sunulmuştur.

2.1. Öğretmen ve Velilerin Ailelerin Okulla İletişim Düzeylerine Yönelik Görüşleri

Öğretmen ve velilerin ailelerin okulla iletişimine yönelik görüşlerine ilişkin kod ve frekansları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmen ve Velilere Göre Ailelerin Okulla İletişim Düzeyi

Tema	Öğretmen		Veli	
	Kod	f	Kod	f
İletişim düzeyi	Kötü	2	Kötü	1
	Orta	1	Orta	1
	İyi	8	İyi	8
	Çok iyi	1	Çok iyi	2

Tablo 4'e göre öğretmenlerin 2'si ailelerin iletişiminin kötü, 1'i orta, 8'i iyi ve 1'i de çok iyi olduğunu belirtmiştir. Velilerin iletişiminin orta düzeyde olduğunu söyleyen bir öğretmen (Ö2), *"İletişim beklediğim düzeyde değil. 13 öğrencim var, yarısı Suriyeli. Bu çocukların aileleri Türkçe bilmediği için iletişim kopukluğu yaşıyorum. Çocuklar bizim kadar ailelerin de ilgisini istiyor, bekliyor. Bunu sağlamak için velilerle iletişimi güçlü tutmaya çalışıyorum."* şeklinde yaşadığı sıkıntıyı dile getirmiştir.

Velilerden 1'i okulla iletişiminin kötü, 1'i orta, 8'i iyi ve 2'si de çok iyi olduğunu ifade etmiştir. İletişiminin orta olduğunu söyleyen bir veli (V10), *"Okulla iletişimin normal. Daha iyi olsun isterdim. Öğretmenimiz çok deneyimli ve bir öneride bulunduğum zaman bunu işine karışılmak olarak algılıyor. Bundan dolayı çekiniyorum, iletişim kuracağım zaman 2-3 defa düşünüyor, kelimelerimi seçerek konuşuyorum."* açıklamasında bulunmuştur.

2.2. Öğretmen ve Velilerin Ailenin Okulla İletişiminin Katkılarına Yönelik Görüşleri

Öğretmen ve velilerin ailenin okulla iletişiminin katkılarına yönelik görüşlerine ilişkin kod ve frekansları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmen ve Velilere Göre Ailenin Okulla İletişiminin Katkısı

Tema	Öğretmen		Veli	
	Kod	f	Kod	f
Öğrenciye katkısı	Öğrenciye davranış ve başarı olarak olumlu yansır	5	Öğrenciye davranış ve başarı olarak olumlu yansır	6
	Öğrenci mutlu olur	3	Öğrenci mutlu olur	2
	Öğrenci sorumluluk ve özgüven kazanır	2	Öğrenci sorumluluk ve özgüven kazanır	2
	Öğrenci sıkıntılarla baş edebilir	1	Öğrenci okulu ciddiye alır	2
Öğretmene katkısı	Öğretmen sağlıklı bir eğitim süreci gerçekleştirir	1	Öğretmenin öğrenciye ilgisi artar	1
	Öğretmen yaşanan sorunlarla baş edebilir	1		

Tablo 5'e göre öğretmenler ve veliler, ailenin okulla işbirliğinin öğrenci açısından katkısını daha çok "Öğrenciye davranış ve başarı olarak olumlu yansır." ifadeleriyle dile getirmişlerdir. Bir kısım öğretmen okul-aile işbirliğinin öğrenciyi mutlu edeceğini söylerken, bir kısmı da sorumluluk ve öz güveninin artacağına vurgu yapmıştır. Bu yönde görüş bildiren bir öğretmen (Ö5), *"Okul aile işbirliği öğrenciyi mutlu kılar, öğrencinin özgüvenini motivasyonunu artırır, öğrenciyi çok yönlü besler ve geliştirir. Öğrencinin gelişimi gözle görülür derecede fark edilir."* açıklamasını yapmıştır. Öğrencinin yaşadığı sorunlarla baş edebilmesine katkı sağlayacağını söyleyen diğer öğretmen (Ö9), *"Öğrencinin eksiklerini giderme açısından etkili. Öğrenci yanlış bir davranış sergilerse (ödev yapmama, yalan söyleme) ailesinin haberi olacağını bildiğinden daha dikkatli davranır."* ifadesini kullanmıştır. Öğrencilerde olumlu davranışların gelişeceğine dikkat çeken bir başka öğretmen (Ö7), *"Ailenin katılımı dağlar kadar fark ettiriyor. Aile öğretmen iletişim halindeyse çocuk daha mutlu oluyor. Davranışlarına özen gösteriyor ve bu durum da derslerine yansıyor. Her yönden olumlu etki yapar."* açıklamasını yaparken, diğer bir öğretmen (Ö10), *"Sıklığın fazlalığı değil de etkili oluşu çocuk üzerinde olumlu etki yapıyor. Çok sık iletişime giren aileler çok ilgi gösteriyor, bu da ne yapacağını bilememekten ileri geliyor. Bazı ailelerin bir iki gelişi çocuk üzerinde çok etkili oluyor. Bu dengeyi tutturmak çok önemli"* ifadesini kullanmıştır.

Okul-aile işbirliğinin çocuğun başarısı ve davranışları açısından önemli olduğunu söyleyen bir veli (V4), *"Okul aile arasındaki işbirliği çocuğu okulu ciddiye almaya sevk ediyor. Çocuğu hem başarı hem davranış olarak iyi anlamda etkiliyor."* açıklamasını yapmıştır. Sorumluluğa vurgu yapan diğer bir veli (V11), *"Öğrenci kendine değer verildiğini hissetmeli. Ailesinin okulla işbirliği içinde olduğunu gören çocuk okula karşı kendini daha sorumlu hisseder. İlgili bir aile öğrencisine değer veren veli demek ve öğretmen açısından bu çok etkili."* şeklinde okul-aile işbirliğinin önemini belirtmiştir. Aile katılımının öğretmenin öğrenciye ilgi göstermesine katkı sağlayacağını belirten başka bir veli de (V9), *"Veli olarak okul ile iletişim kurduğumda yani varlığını hissettirdiğimde çocuğumu da hissedip ellerinden geleni yaptıklarına inanıyorum."* açıklamasını yapmıştır.

3. Öğretmen ve Velilerin Ailelerin Eğitim Sürecine Katılım Yeterliliğine İlişkin Görüşleri

Öğretmen ve velilerin ailelerin eğitim sürecine katılım yeterliliğine yönelik görüşlerine ilişkin kod ve frekansları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Öğretmen ve Velilere Göre Ailelerin Eğitim Sürecine Katılım Yeterliği

Tema	Öğretmen		Veli	
	Kod	f	Kod	f
Katılım yeterliği	Yeterli	4	Yeterli	11
	Yetersiz	8	Yetersiz	1

Tablo 6 incelendiğinde öğretmenlerden 4'ünün ailelerin sürece katılımlarının yeterli, 8'inin ise yetersiz olduğunu ifade ettiği anlaşılmaktadır. Buna karşın velilerden 11'i sürece katılımlarını yeterli, 1'i ise yetersiz olarak belirtmiştir. Ailelerin eğitim sürecine katılımlarının yeterli olduğu yönünde görüş bildiren öğretmenlerden biri (Ö9), “Ailelerin katılımı gayet iyi. Yeterli buluyorum. Katılımı abartan veliler de olmuyor değil. Her gün her gün çocuğum nasıl, durumunda düzelme var mı diye sormak da abartı oluyor. Öğrencinin durumu bir günde değişmez. Bu durumda olan birkaç veli var, diğerleri sorumluluklarının bilincinde.” şeklinde, bir diğeri (Ö5) ise, “Ailelerin katılımı üst düzeydedir. Herkes rolünü ve sorumluluklarını biliyor ve ona göre davranıyor.” şeklinde memnuniyetlerini belirtmişlerdir. Katılımın yetersiz olduğunu belirten bir öğretmen (Ö3), “1. sınıf olmamıza rağmen katılım düşük. Yeterli bulmuyorum. Köy yerinde görev yapmamıza rağmen çoğunu görmedim. Çağırıyorum gelmiyorlar. Telefonla ya da abisi ablası varsa o şekilde aileye ulaşmaya çalışıyorum. Eğitime verilen önem düşük maalesef.” şeklinde, diğer öğretmen (Ö1), ise “Velilerin sürece katılımı maalesef düşük. Arasak da ulaşamıyoruz. Bu bizim için büyük sıkıntı. Velilerin sürece katılımı yeterli değil.” açıklamasını yapmışlardır.

Katılımını yeterli bulan bir veli (V2), “Sürece katılmaya çalışıyorum. Toplantılar olunca gidiyorum. Bir sorun olunca öğretmeni telefonla arıyorum”(düşük gelirli) açıklamasını yaparken, diğer bir veli (V8), “Eğitim sürecine yoğun bir şekilde katılıyorum. Okul derslerinin tekrarını ve kontrolünü sağlıyorum. Eksikleri varsa tamamlayıcı etkinlikler yapıyorum. Kendimi yeterli görmediğim durumlarda kurslarla takviye sağlamaya çalışıyorum.”(yüksek gelirli) ifadesini kullanmıştır.

4. Öğretmen ve Velilerin Ailenin Katılımını Engelleyen Faktörler ve Önerilerine İlişkin Görüşleri

Öğretmen ve velilerden ailenin katılımını engelleyen faktörlere ilişkin görüşlerini açıklamaları ve engellerin kaldırılması için neler yapılabileceğine yönelik önerilerini sunmaları istenmiştir. Ailenin katılımını engelleyen faktörler ve önerilerine ilişkin öğretmen ve veli görüşleri aşağıda sunulmuştur.

4.1. Öğretmen ve Velilerin Ailenin Katılımını Engelleyen Faktörlere Yönelik Görüşleri

Öğretmen ve velilerin ailenin katılımını engelleyen faktörlere ilişkin görüşlerine yönelik kod ve frekansları Tablo 7’de verilmiştir. Öğretmenlerin yarısı, eğitime olan olumsuz bakış açısının ailenin katılımı için önemli bir engel olduğunu belirtirken; velilerin çoğunluğu ev işleri ve sorumlulukların kendileri için önemli bir engelleyici olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 7. Öğretmen ve Velilere Göre Ailenin Katılımını Engelleyen Faktörler

Tema	Öğretmen		Veli	
	Kod	f	Kod	f
Ebeveynlerin eğitime ilişkin olumsuz duyguları ve yanlış algıları	Ailenin eğitime olan olumsuz bakış açısı	6		
Ebeveynlerin uygun olanaklara sahip olmamaları	Geçim derdinden çocuğu ihmal etmek, çocuğum eğitsel sorumluluklarıyla ilgilenmemek	4	Ev işleri, sorumluluklar	7
	Çok çocuklu yaşam	2	İş yerinde yoğun çalışmak	3
			Ailenin kalabalık oluşu	2

Eğitime olan olumsuz bakış açısının aile katılımında önemli bir engelleyici olduğunu söyleyen bir öğretmen (Ö6), “Eğitimi çok önemsemiyorlar. Sınıf seviyesi yükseldikçe katılım azalıyor. Çocuğum bir an önce okulu bitirip çalışmasını istiyorlar.” ifadesi ile düşüncesini açıklamıştır.

Ev işlerinin engelleyici olduğunu ifade eden bir veli (V1), “İş güc, eve bakım... vb. akşama kadar bu işlere yetişmek zorundayım. O yüzden zor oluyor.” açıklamasını yaparken, çalışma yoğunluğundan dolayı katılımın zorlaştığını söyleyen diğer bir veli (V11), ise “Resmî dairede çalıştığım için bazen toplantılara zamanında yetişemiyorum. Sonrasında telafi yapıyorum ama vaktinde gitsem daha mutlu olurum.” ifadesini kullanarak olanaklarının kısıtlılığından söz etmişlerdir.

4.2. Öğretmen ve Velilerin Aile Katılımını Arttırmaya İlişkin Önerilerine Yönelik Görüşleri

Öğretmen ve velilerin aile katılımını arttırmaya ilişkin önerilerine yönelik kod ve frekansları Tablo 8’de verilmiştir. Tablo 8 incelendiğinde öğretmen ve velilerin aile katılımını arttırmaya yönelik olarak daha çok eğitimler, seminerler ve sosyal aktivitelerin düzenlenmesi ile ev ziyaretlerinin sıklaştırılması önerilerinde buldukları anlaşılmıştır.

Tablo 8. Aile Katılımını Arttırmaya Yönelik Öneriler

Tema	Öğretmen		Veli	
	Kod	f	Kod	f
Aile eğitim etkinlikleri	Aile eğitimleri düzenlenebilir	9	Çocukların gelişimi ile ilgili eğitimler düzenlenebilir	5
	1. sınıf velilerine seminerler düzenlenebilir	2	Veli toplantılarına pedagoglar çağırılabilir	1
Aile iletişim etkinlikleri	Kadınlara yönelik sosyal aktiviteler yapılabilir (Anneler günü, kadınlar günü etkinlikleri gibi)	7		
Ev ziyaretleri	Ev ziyaretleri daha etkili yapılabilir	3	Okulu haftada bir defa ziyaret etme zorunluluğu getirilebilir	1
			Veli ziyaretleri daha sık yapılabilir	4
Sınıf içi etkinliklere ebeveyn katılımı			Velilerin dâhil edileceği etkinlikler yapılabilir	2

Aile katılımını arttırmak için aile eğitimlerinin verilmesini öneren bir öğretmen (Ö5), “*Aile eğitimleri düzenli verilmeli. Ayda bir veli toplantıları yapılmalı. Çocuklarla ilgili olumlu ve olumsuz durumların telefonla konuşulması gerekir. Velilerin meslek durumlarına göre sorumluluk verilmesi sağlanabilir.*” açıklamasını yapmıştır. Benzer şekilde bir diğer öğretmen (Ö7), “*Aile eğitimlerinin geri getirilmesi lazım. Aile eğitimleri ailelerde olumlu etkileşime katkı sağlamakta ve okul aile arasında sağlıklı bir iletişime katkı sağlamaktadır. Ailelerin çocuklarıyla nasıl kaliteli zaman geçirebilecekleri ile ilgili ipuçları vermektedir.*” şeklinde görüş bildirerek aile eğitim etkinliklerinin önemine dikkat çekmiştir.

Eğitimlerin ve sosyal etkinliklerin artırılması önerisinde bulunan bir veli (V7), “*Eğitimler artırılabilir. Okul gezileri velileri katacak şekilde yapılmalı. Okul aile birliktir bireysel değil herkesi ilgilendirecek şekilde kararlar alınmalıdır.*” vurgusunu yapmıştır. Diğer bir veli (V10), ise “*Haftada bir okula gelme zorunluluğu uygulanmalı. Çocuk gelişimi ile ilgili bilgilendirmeler yapılmalıdır. Toplantılar daha kapsamlı olabilir.*” önerisinde bulunarak ailenin okulu ziyaret etmesinin önemine değinmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, ilköğretim öğretmenleri ve velilerinin, aile katılımı konusundaki görüşlerini ve aile katılımının engellerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin, aile katılım çalışmaları olarak daha çok aile iletişim etkinliklerini gerçekleştirdikleri ve bunu sınıf içi etkinliklere ebeveynlerin katılımı çalışmalarının izlediği anlaşılmaktadır. Ev ziyaretleri ise diğerlerine göre daha az yapılmaktadır. Benzer şekilde veliler de öğretmenlerin en çok aile iletişim etkinliklerini yaptıkları görüşünü paylaşmaktadır. Öğretmenlerin düzenledikleri mevcut aile katılım uygulamalarının, ailelere eğitim seminerleri, ebeveynlerin okula gelip çocuğu hakkında bilgi alışverişi yapması, öğretmenlerin tavsiyelerini alması, çağırıldığında veli toplantılarına katılması gibi etkinliklerle sınırlı kaldığı görülmektedir. Yapılan bu etkinlikler, genellikle ailelerin pasif kaldığı, tavsiye ve yönlendirmelere uygun davranmalarının istendiği uygulamalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu uygulamalarda ailelerin, eğitim sürecinde söz sahibi olması ve çocukları ile ilgili kararlarda görüşlerinin alınması gerektiği anlayışının tam anlamıyla benimsenemediği söylenebilir. Öğrencinin eğitiminde öğretmenler ve aileler kilit roledir. Öğretmenler, okulda yürüttükleri aile katılımı etkinlikleri sayesinde ailelerin, kendi çocuklarının gelişimi ile ilgili farkındalık oluşturmaları, doğru kararlar almaları ve anne-babalık becerilerini geliştirmeleri konusunda önemli katkılar sağlayabilir. Aile katılımını, anne-babalara çocuklarıyla ilgili bilgi beceriler kazandırmayı hedefleyen eğitim deneyimleri olarak açıklayan Gestwicki (2004), bu deneyimleri anne-babalık becerilerini geliştirme, çocuğun kişisel ve toplumsal gelişiminde ona destek olma ve anne-babalara çocuklarıyla ilişkilerini geliştirmede yardımcı olma olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda yürütülen aile katılımı etkinliklerinin,

benzer araştırmalarda da ifade edildiği gibi (Aslanargun, 2007; Erdoğan & Demirkasımoğlu, 2010; Binicioğlu, 2010; Atabey & Tezel Şahin, 2011; Argon & Kıyıcı, 2012; Tönbül, 2019) çocuğun çevresinde onun eğitimini destekleyen bir ortamın oluşturulmasına ve akademik, sosyal ve kişisel olarak bütüncül gelişiminin sağlanabilmesine hizmet etmesi beklenmektedir. Ancak yapılan uygulamaların bu beklentilerden uzak olduğu gözlenmiştir. Bunun önemli bir nedeni olarak öğretmenlerin çoğunluğunun aile katılımı ile ilgili bir eğitim almamış olması gösterilebilir. Öğretmenlerin aile katılımı eğitimi alarak çocukların ilk eğitimcilerinin anne-babaları olduğu görüşünden hareketle, ailelerin çocuklarının eğitimini desteklemesi ve katkıda bulunmasını sağlamak üzere, onların da katılımcı olduğu sistematik, okul ile evdeki eğitimi tutarlı hale getirip bütünleştiren etkinliklerin uygulanması önem kazanmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmen ve velilerin, ailenin eğitim sürecinin içinde yer almasının önemli olduğu konusunda hemfikir olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmen ve veliler, aile katılımının önemli olduğunu vurgulayarak; öğrenci başarısını artırdığını, ailenin eğitim sürecinin önemli bir parçası olduğunu ve aile desteği eksik olduğunda eğitim sürecinin de aksadığını dile getirmişlerdir. Literatürde de aile ve okul arasındaki ilişkinin, ailelerin eğitim sürecine katılarak okula destek vermelerinin tüm ülkelerde önemsenen bir konu olduğu ifade edilmektedir (Şişman, 2013; Yıldırım & Dönmez, 2008). Bunun için de en önemli gerekçe olarak eğitimin, ailede de devam etmesi ve aile ile okulun bir bütün olması gösterilmektedir. Ailelerin eğitim sürecine katılımı, etkili okul özelliklerinden biridir. Bu çalışmada da ifade edildiği gibi, konuyla ilgili araştırmalar da aile ve sosyal çevrenin nitelikleriyle birlikte, aile katılımının, öğrenci başarısında, mutluluğunda ve motivasyonunda artışa yol açtığı yönünde önemli olduğuna vurgu yapmıştır (Epstein & Sheldon, 2002; Jeynes, 2007; Shaw, 2008; Sheldon, 2003; Sheldon & Epstein, 2002; Tezcan, 2020; Walberg, 2004; Yiğit & Bayrakdar, 2016).

Yapılan görüşmeler değerlendirildiğinde öğretmen ve velilerin, ailelerin okulla iletişim düzeylerine ilişkin görüşlerinin benzer olduğu anlaşılmıştır. Her iki grupta yapılan görüşmelerde, ailelerin okulla iletişimlerinin genelde iyi düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. İletişim sorunları yaşadığını bildiren öğretmenler ise bunun Suriyeli ailelerle yaşadıkları dil problemlerinden kaynaklandığını söylemişlerdir. Bu öğretmenler Suriyeli ailelerin, Türkçe bilmemesini önemli bir iletişim engeli olarak ifade etmişlerdir. Tümkiye ve Çopur'un (2020), Suriyeli ailelerin aile katılımına ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemeye çalıştıkları araştırmada da öğretmenler, aile katılımındaki sorunların temelinde Suriyeli velilerin Türkçe bilmemeden kaynaklı iletişim probleminin yer aldığını belirtmişlerdir. Aynı şekilde Suriyeli aileler de Türkçe bilmemeyi aile katılımlarını engelleyen bir iletişim sorunu olarak ifade etmişlerdir (Tümkiye & Çopur, 2021). İletişim problemleri, aile kaynaklı olabileceği gibi eğitmeni kaynaklı da olabilmektedir. Görüşmelerde, öğretmenle daha iyi bir iletişim kurmak istediğini ancak, bunun için öğretmenden çekindiğini belirten bir velinin söyledikleri dikkat çekmiştir. Örnekte olduğu gibi bazı anne-babalar, öğretmenlerin otoriter yapısı karşısında kendilerini güçsüz hissedebilmektedirler. Bu durum daha çok öğretmenlerin, kendilerini otorite olarak görüp aileleri, eğitim ve kültür düzeylerinin daha düşük olması nedeniyle küçümsemesi ve fikirlerine önem vermemesinden kaynaklanabilmektedir. Bu yaklaşım, ailelerin öğretmenlerle iletişime geçmesini, belirli konular etrafında tartışmasını ve fikir almasını engelleyebilmektedir. Ailelerle etkili iletişim kurmayı bilmeyen veya yanlış biçimde iletişim kuran eğitimciler, ailelerin sürece katılımını zorlaştırmaktadır (Erdoğan & Demirkasımoğlu, 2010). Bazı durumlarda da eğitim düzeyi düşük olan ailelerin, çocuklarının okul sürecine daha az katıldığı, okul ile ilişki kurmada kendilerini bir adım atmaktan geri çektikleri ve okulla ilişki kurduklarında ise, genellikle akademik olmayan konuları gündeme getirdikleri gözlenmektedir (Ahioğlu, 2006).

Sonuçlar ailenin, okulla iletişim içinde olmasının öğretmen ve öğrenci açısından olumlu katkılar sağladığını göstermiştir. Öğretmen ve veliler, ailenin okulla iletişiminin daha çok öğrencinin davranışları ve başarısına olumlu etki ettiği görüşündedir. Ailenin okul ile kurduğu etkili iletişim sonucunda öğrencinin başarısı, özgüveni ve mutluluğu artmakta, öğretmenler de daha sağlıklı bir eğitim süreci gerçekleştirebilmektedir. Bu sonuç, öğretmenlerin okulda öğrencilere eğitim vermenin yanı sıra öğrenci aileleri ile de iyi bir iletişimde olmalarının eğitim süreci açısından önemini göstermektedir. Yapılan diğer araştırmalarda da benzer sonuçların elde edildiği anlaşılmaktadır. Örneğin; Cotton ve Wiklund (2001), Sheldon (2003), Jeynes (2007), Shaw (2008) ve Şeker'in (2009) araştırmalarında da, aile katılımının öğrencilerin akademik başarısını olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Bazı araştırmalarda ise, aile katılımının öğrenci başarısını artırdığı gibi, devamsızlığı ve disiplin olaylarını da azalttığı saptanmıştır (Epstein & Sheldon, 2002; Sheldon & Epstein, 2002). Bu bulgulardan hareketle öğretmenlerin, okul ile aile arasında bağlayıcı bir rol üstlenerek iletişim kurmasının aile katılımını güçlendireceği, dolayısıyla öğrencinin öğrenme yolculuğuna ve eğitim sürecine olumlu katkılar sağlayacağı söylenebilir. Öğretmenler, iletişim sürecinde okul, aile ve çevre ortamlarını birbirini tamamlayacak şekilde bir araya getiren bir kaynaştırıcı ve katalizör görevini üstlenerek veli ve öğrenci açısından önemli bir görevi yerine

getirmektedir (Erkan, 1996). Sonuçlar, öğretmenlerin okulda öğrencilere eğitim vermenin yanı sıra öğrenci aileleri ile de iyi bir iletişimde olmalarının eğitim süreci açısından önemini göstermektedir.

Görüşme sonuçlarına göre öğretmenlerin, velilerin eğitim sürecine katılımlarını yetersiz, velilerin ise katılımlarını yeterli olarak algıladıkları anlaşılmaktadır. Velilerin sürece katılımının yetersiz olduğunu vurgulayan öğretmenler, ebeveynlerin okula gelmemelerinden ve ilgisizlikten şikâyet etmişlerdir. Finders ve Lewis'e (1994) göre eğitimciler, ailelerin okula gelmemelerini ilgisizlik olarak değerlendirmek yerine, onların çocuklarının eğitimine katılımlarını engelleyen nedenleri anlamaya çalışmalıdır. Geleneksel algı, okulda başarılı olamayan öğrencilerin ailelerinin okul etkinliklerine katılmadığı ya da okulun amaçlarını desteklemediği yönündedir. Öğretmenler, ebeveynlerin eğitim sürecine katılım yeterliliklerini arttırmak için öncelikle velilere ulaşarak bunun nedenlerini araştırmalı ve katılımı sağlamak için çözüm yolları üretmelidir. Eğitim sürecine katılım yeterliliği konusunda, öğretmen ve veli algılamalarının farklı olması dikkat çekicidir. Bu durum "yeterliliği" öğretmenlerin; ebeveynlerin okul ziyaretleri temelinde, velilerin ise; okul ziyaretleriyle birlikte, evde çocukları ile eğitim etkinlikleri gerçekleştirmeleri temelinde değerlendirmelerinden kaynaklı olabilir. Literatürde aile ve okul tutarlılığının öğrencileri olumlu yönde geliştirdiğini destekleyen pek çok araştırma mevcuttur (Herman & Yeh, 1980; Peterson, 1989; Wanat, 1997). Ailelerin veli toplantıları ve yaşanan sorun için okula gelmeleri dışında, okulu ziyaret etmelerinin öğrenciyi motive edebileceği ve öğrencinin eğitiminde öğretmenler kadar etkili bir faktör olan ailenin de sorumluluk almalarının önemli olduğu vurgulanmaktadır. Yapılan bu araştırma, düşük gelir düzeyine sahip olan ailelerin katılımlarının genelde sadece toplantılara ve öğrenciyle ilgili yaşanan sorunlara yönelik az seviyede olduğunu göstermiştir. Buna karşın orta ve üst sosyo ekonomik düzeydeki ailelerde bu katılım öğrencinin başarısını sorgulama, genel durumunu öğrenme ve sosyal faaliyetlerini destekleme olarak yüksek seviyede seyretmiştir. Ailelerin sosyo ekonomik durumları ile eğitim sürecine katılımları arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar (Biber, 2003; Porsuk & Kunt, 2012) sosyo ekonomik durumun ailelerin eğitim sürecine katılımını etkilediğini ortaya koymuştur. Öğretmenlerin özellikle, düşük gelirli ailelere yapacakları bilinçlendirme eğitimlerinin, katılım seviyelerini yükseltebileceği, çocuklarının gelişimine destek vereceği ve velilerin okula geliş gidişini zorunluluktan gönüllülüğe dönüştürebileceği düşünülmektedir. Ayrıca, bu bilinçlendirme eğitimlerinin ailelerin eğitim sürecine katılımını engelleyen faktörleri tamamen ortadan kaldırmasa da velilerin aile ve iş hayatındaki sorumluluklar kadar çocuklarının eğitiminin de önemli olduğunu kavramalarına katkı sağlaması beklenmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenler, ebeveynlerin eğitime ilişkin olumsuz duygu ve yanlış algılarıyla birlikte uygun olanaklara sahip olmamalarının, aile katılımında önemli bir engel olduğunu düşünmektedir. Öğretmenler özellikle, velilerin katılımını engelleyen faktörlerin çok çocuklu yaşam, gündelik işler telaşı, çocuğa ilgisizlik, okula olan olumsuz tutum olduğunu vurgulamışlardır. Ailelerin eğitim işini okula bırakma, katılıma ihtiyaç duymama gibi tutum ve tavırları eğitim sürecinde aile katılımı için önemli bir engelleyici olmaktadır. Bu konuda öğretmenler, en çok ailelerin eğitim konusunda sorumsuz davranmalarından, eğitime gereken önemi vermemelerinden, eğitimi sadece okulun görev ve sorumluluğu olarak görmelerinden ve bu konuda katkı sunmak istememelerinden şikâyet etmektedirler. Yapılan diğer araştırmalarda (Borg & Mayo, 2001; Grolnick & Slowiaczek, 1994; Kim, 2009; Sheldon, 2002; Toran & Özgen, 2018) da anne-babaların, aile katılım çalışmalarına karşı olumsuz tutumlarının, aile katılım çalışmalarının uygulanmasında önemli bir engel olduğu, anne-babaların gönüllü değil, zorunlu katılımcı olmalarının aile katılım çalışmalarını engellediği belirtilmektedir. Velilerin ise daha çok, yoğun çalışma ya da ev işleri nedeniyle aile katılımını gerçekleştiremedikleri anlaşılmaktadır. Günümüz şartlarında anne-babanın her ikisinin de çalıştığı durumlara rastlanmaktadır. Bu durumun anne-babanın, çocuğunun eğitim sürecine katılımını etkileyen bir faktör olduğu düşünülmekle birlikte, daha çok çalışma koşulları ya da zaman bulamama gibi gerekçelerin ailelerin sorumluluktan kaçmak için öne sürüldüğü bir bahane olduğu ifade edilmektedir (Erdoğan & Demirkasımoğlu, 2010).

Öğretmen ve veliler, aile katılımını arttırmak için; aile eğitimleri, aile iletişim etkinlikleri, ev ziyaretleri ve sınıf içi etkinliklere ebeveyn katılımlarına daha çok ağırlık verilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Bu çerçevede her iki grup da, ailelerin eğitim sürecine daha çok dâhil olmaları için, aile eğitimleri ve seminerlerinin düzenlenmesi, sosyal aktivitelerin artırılması ve ev ziyaretlerinin düzenli yapılması önerilerinde bulunmuşlardır. Ancak, yapılan önerilerden de anlaşılacağı gibi, öğretmenler ve veliler, mevcutta uygulanan yöntemler dışında alternatif öneriler sunamamışlardır. Belirtilen öneriler, zaten var olan ancak uygulamadaki aksaklıklar nedeniyle istenilen düzeyde gerçekleşemeyen etkinliklerdir. Bu bağlamda mevcut uygulamalar dışında farklı ve daha işlevsel etkinliklere gerek olduğu söylenebilir.

Araştırmada elde edilen bulgulardan yola çıkarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- 1- Çalışma grubu içinde yer alan öğretmenlerin çoğunluğunun aile katılımı eğitimi almadığı anlaşılmıştır. Aile katılımının daha sağlıklı ve etkili olabilmesi için öncelikle öğretmenlere, uzman kişiler tarafından, aile katılımı konusunda kapsamlı ve uzun süreli bir eğitim verilmelidir.
- 2- Öğretmenler, ailelerin ihtiyaçları ve demografik özelliklerini dikkate alarak velilere, çocukların gelişimi, sosyal duygusal gereksinimleri ve çocukla daha kaliteli vakit geçirme gibi konularda eğitimler düzenleyerek ebeveynleri bilinçlendirme faaliyetleri yapabilir.
- 3- Öğretmenler, demokratik bir tutum içinde ailelere daha çok söz hakkı vermeye özen göstermeli, düzenli ev ziyaretleri yaparak veli ile okul arasında daha sıcak bir bağ oluşturmaya çalışmalıdır.
- 4- Okullarda, velilere yönelik sosyal kültürel etkinlikler (Anneler günü, babalar günü, kadınlar günü, piknik, gezi vb.) planlanarak velinin okul ile işbirliği toplantı dışında bir ortama taşınabilir.
- 5- Veli toplantılarının düzenli olarak yapılması ailenin katılımını arttırabilir.
- 6- Ailelerin eğitim sürecine aktif katılımını ve okula karşı olumlu tutumunu geliştirmek için, eğitim seminerleri, okul-aile işbirliğinin önemini vurgulayan kampanyalar ve kamu spotları aracılığıyla toplumsal farkındalıklar artırılabilir.

KAYNAKLAR

- Ahioğlu, SŞ (2006). *Öğretmen ve veli görüşlerine göre farklı sosyoekonomik düzeydeki ailelerin ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin okuma yazma sürecini etkileme biçiminin değerlendirilmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi].
- Argon, T. & Kıyıcı, C. (2012). İlköğretim kurumlarında ailelerin eğitim sürecine katılımlarına yönelik öğretmen görüşleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 80-95.
- Aslanargun, E. (2007). Okul - aile işbirliği ve öğrenci başarısı üzerine bir tarama çalışma. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 9(18), 119-135.
- Atabey, D. & Tezel Şahin, F. (2011). Aile öğretmen iletişim ve işbirliği ölçeği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 19(3), 793-804.
- Balcı, A. (2009). *Etkili okul kuram, uygulama ve araştırma*. AÜ EBF Yayınları.
- Bayraktar, V., Güven, G. & Temel, ZF (2016). Okul öncesi kurumlarda görev yapan öğretmenlerin aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(2), 755-770.
- Bekman, S. (1998). *Eşit fırsat anne-çocuk eğitim programının değerlendirilmesi*. Anne-Çocuk Eğitim Vakfı Yayınları, 12(8-9).
- Biber, K. (2003). İlköğretim birinci sınıf öğrencilerinin, ailelerinin sosyo-ekonomik düzeylerine göre öğretmen-aile iletişimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 35, 360-373.
- Binicioğlu, G. (2010). *İlköğretimde okul-aile iletişim etkinlikleri: öğretmen ve veli görüşleri*. [Yüksek Lisans Tezi], Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Borg, C. & Mayo, P. (2001). From 'Adjuncts' to 'Subjects': Parental involvement in a working-class community. *British Journal of Sociology of Education*, 22(2), 245-266.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecological of human development*. Cambridge, MA. Harvard University Press.
- Cotton, K. & Wiklund, KR (2001). Parent involvement in education: School improvement research series. <http://www.nwrel.org/scpd/sirs/3/cu6.html> (Erişim tarihi: 21.05.2021).

- Duran, E. (2005). *Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı anasınıflarında uygulanmakta olan eğitim programının anne baba katılım boyutu kapsamında yapılan çalışmaların incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Epstein, JL (1995). School, family and community partnership: Caring for the children we share. *Phi Delta Kappa*, 76 (9), 701-712.
- Epstein, JL, Coates, L., Salinas, KC, Sanders, MG & Simon, BS (1997). *Partnership 2000 Schools manuel: Improving school family community connections*. John Hopkins University Press.
- Epstein, JL & Sheldon, SB (2002). Present and accounted for: Improving student attendance through family and community involvement. *Journal of Educational Research*, 95(5), 308-318.
- Erdoğan, Ç. & Demirkasimoğlu, N. (2010). Ailelerin eğitim sürecine katılımına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(3), 399-431.
- Ergün, M. & Özsüer, S. (2006). Vygotsky'nin yeniden değerlendirilmesi. *Afyonkarahisar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 269-292.
- Erkan, S. (1996). Geleceğin eğitim sisteminde sınıf öğretmenliği. *Sempozyum 96, Modern Öğretmen Yetiştirmede Gelişme ve İlerlemeler*, 30 Eylül- 4 Ekim, Ankara.
- Erkan, S. (2015). Aile ve aile eğitimi ile ilgili temel kavramlar. Z.F. Temel (ed), *Aile eğitimi ve erken çocukluk eğitiminde aile katılım çalışmaları* içinde (s. 3-43). Anı Yayıncılık.
- Eryorulmaz, A. (1993). Kurumsal okul öncesi eğitiminde ailenin rolü. *9. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri*, İstanbul.
- Finders, M. & Lewis, C. (1994). Why some parents don't come to school. *Educational Leadership*, 51(8), 50-54.
- Gestwicki, C. (2004). *Home, school and community relations: A guide to working with families*. Thomson Learning.
- Grolnick, WS & Slowiaczek, ML (1994). Parents' involvement in children's schooling: A multidimensional conceptualization and motivational model. *Child Development*, 65(1), 237-252.
- Günay Bilaloğlu, R. & Aktaş Arnas, Y. (2019). Okul öncesi eğitimde aile katılımı engelleri ve süreçte karşılaşılan sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(3), 804-823. doi: 110.16986/HUJE.2018043536
- Herman, JL & Yeh, JP (1980). Some effects of parent involvement in schools. ERIC veri tabanından alınmıştır (ED206963): <http://www.eric.ed.gov> (Erişim tarihi: 10 Mayıs 2021).
- Jeynes, WH (2007). The relationship between parental involvement and urban secondary school student academic achievement: A metaanalysis. *Urban Education*, 42(1), 82-110.
- Kim, Y. (2009). Minority parental involvement and school barriers: Moving the focus away from deficiencies of parents. *Educational Research Review*, 4(2), 80-102.
- Kocabaş Özeke, E. (2006). Eğitim sürecinde aile katılımı: Dünyada ve Türkiye'deki çalışmalar. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 143-153.
- Köksal Eğmez, CF (2008). *Okul öncesi eğitim kurumlarında ailenin eğitime katılımı (Kocaelinde beş anaokulunda yapılan araştırma)*. [Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi].

- Oğuzkan, F. (1981). *Eğitim terimleri sözlüğü*. İkinci Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ömeroğlu, E. (1999). MEB halk eğitim merkezlerinde uygulanan anne eğitimi kurslarına genel bir bakış. *Milli Eğitim. Sayı, 142*.
- Peterson, D. (1989). Parent Involvement in the Educational Process. ERIC veri tabanından alınmıştır (ED312776) : <http://www.eric.ed.gov> (Erişim tarihi:10 Mayıs 2021).
- Porsuk, A. & Kunt, M. (2012). Denizli merkez ilköğretim okullarındaki okul aile ilişkilerinde karşılaşılan sorunlar üzerine yönetici görüşleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 31(2012/I)*, 203-218.
- Shaw, CA (2008). A study of the relationship of parental involvement to student achievement in a Pennsylvania career and technology center. [Doctoral Dissertation, The Pennsylvania State University].
- Sheldon, SB (2002). Parents' social networks and beliefs as predictors of parent involvement. *The Elementary School Journal, 102(4)*, 301-316.
- Sheldon, SB (2003). Linking school-family-community partnerships in urban elementary school to student achievement on state tests. *The Urban Review, 35(2)*.
- Sheldon, SB & Epstein, JL (2002). Improving student behavior and school discipline with family and community involvement. *Education and Urban Society, 35(1)*, 4-26.
- Şahin, FT & Ünver, N. (2005). Okul öncesi eğitim programlarına aile katılımı. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 13(1)*, 23-30.
- Şeker, M. (2009). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin performans görevlerindeki başarıları ile ailelerin eğitim-öğretim çalışmalarına katılım düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi].
- Şişman, M. (2013). *Eğitimde mükemmellik arayışı etkili okullar*. PEGEM Akademi Yayıncılık.
- Telsiz, M.(1992). Aile yaşantı eğitimi amacı ve gerekliliği. *Ev Ekonomisi Dergisi, 5*, 51-52.
- Temel, ZF, Aksoy, AB & Kurutulmuş, Z. (2015). Erken çocukluk eğitiminde aile katılım çalışmaları. Z.F. Temel (Ed.) *Aile Eğitimi ve erken çocukluk eğitiminde aile katılım çalışmaları* içinde (s.327-361). Anı Yayıncılık.
- Tezcan, M. (2020). *Eğitim sosyolojisi*. 20. Baskı, Anı Yayıncılık.
- Toran, M. & Özgen, Z. (2018). Okul öncesi eğitimde aile katılımı: Öğretmenler ne düşünüyor, ne yapıyor?. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi, 6(3)*, 229-245. doi:10.14689/issn.2148-2624.1.6c3s11m
- Tönbül, Ö. (2019). Aile eğitimi programının annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi, 2(1)*, 46-72.
- Tümkaya, S. & Çopur, E. (2020). Suriyeli ailelerin aile katılımına ilişkin öğretmen görüşleri, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 29(3)*, 368-386. <https://doi.org/10.35379/cusosbil.746471>
- Tümkaya, S. & Çopur, E. (2021). Suriyeli ebeveynlerin ilköğretimde aile katılımına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 18(39)*, 348-381. doi: 10.26466/opus.838731

- Ünüvar, P. (2010). Aile katılımı çalışmalarına yönelik ebeveyn ve öğretmen görüşlerinin karşılaştırılması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3), 719-730.
- Walberg, HJ (2004). International perspectives on families, schools, and communities: Educational implications for family-school-community partnerships. *Educational Research*, 41, 3-9.
- Wanat, CL (1997). Conceptualizing parental involvement from parents' perspectives. *Journal of a Just & Caring Education*, 3(4), 433-459.
- Yaşar Ekici, F. (2017). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki aile katılım çalışmalarına katılan ve katılmayan ailelerin çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları arasındaki ilişki. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl 10, 1, 543-562. doi: <http://dx.doi.org/10.17218/hititsosbil.299033>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, CM & Dönmez, B. (2008). Okul -aile işbirliğine ilişkin bir araştırma (İstiklal İlköğretim Okulu örneği). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(23), 98-115.
- Yıldız, C. & Durmuşoğlu, MC (2018). The family involvement in different early childhood curricula and approaches in the world. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 8(1), 23-38. DOI: 10.31704/ijocis.2018.002
- Yiğit, B. & Bayrakdar, M. (2016). *Okul çevre ilişkileri*. 2. Baskı, PEGEM Akademi Yayıncılık.

Yazar Katkı Oranı

Araştırma hipotezlerinin oluşturulması, uygun yöntemin seçimi ve analizlerin yapılması başta olmak üzere 1. yazarın araştırmaya katkısı %70'dir. Araştırmanın diğer süreçleri için ikinci yazarın katkı oranı %30'dur.